

boet. Från denna skyldighet anser jag, efter den diskussion i Kamrarne, som vid frågans återremiss förefallit och i betraktande af ordalagen i § 53 Regeringsformen, Utskottet icke hafva varit dispenseradt genom den omständighet, att nyssnämnda lagrum af motionären i hans motion ej blifvit nämndt, då i allt fall en förändring af detsamma till motionens "syfte" onekligen står i sammanhang och förhållande af medel till ändamål."

Af Herr *Rosenberg*: "Då det föregående Betänkandet i detta ärende blifvit af båda Kamrarne återremitteradt, har jag väl ansett det vara Utskottets skyldighet att utarbete något förslag i den riktning motionen angifver; men då jag anser det af Utskottet nu beslutade var alltför ofullständigt och icke kunna på nöjaktigt sätt lösa den föreliggande frågan, så får jag deremot anmäla min reservation."

Af Herr *Bälter Sven Ersson*, som instämmer med Herr *Rosenberg*.

N:o 69.

Ank. till Riksd. Kansli d. 24 April 1867, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta förslag, att ordförande i skolråd måtte utses genom val.

I öfverensstämmelse med Stadgan om folkundervisningen i Riket den 18 Juni 1842, som i 2 § 1 mom. innehåller, att för hvarje skoldistrikt skall finnas en skolstyrelse, bestående af "kyrkoherden eller den prestman, som hans ställe företräder, såsom ordförande och ansvarig för det protokoll, som vid styrelsens sammanträde föres, samt några af församlingen valde, inom skoldistriktet boende ledamöter", blef i Kongl. Förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862, § 23, stadgadt, att kyrkoherden, eller den hans embete förestår, skall "i såväl kyrkorådet som skolrådet" vara ordförande; med det tillägg, att pastor för särskildt tillfälle kan förordna annan

prestman till ordförande, och att i annex- eller kapellförsamling, vid hvilken finnes anställd särskild ständig prestman, denne skall föra ordet i skolrådet, när kyrkoherden eller den hans embete förvaltar ej är i stämman tillstädes.

Om ändring i dessa bestämmelser har vid innevarande Riksdag framställning blifvit gjord genom tre särskilda motioner, öfver hvilka Lag-Utskottet genom Kamrarnes beslut fått sig ålagdt att afgifva yttrande, nemligen:

1:o. *Herr C. Hasselbrotts* (N:o 5 i 1:a motionsserien) innehållande det förslag, "att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om den ändring i § 2 mom. 1 af Kongl. Stadgan om folkundervisningen i Riket den 18 Juni 1842, att pastor ej skall vara sjelfskrifven ordförande i skolstyrelsen, utan att dertill må inom distriktet utses den som till denna befattning anses lämpligast, samt att kyrkoherden eller den prestman, som hans ställe företräder, skall, såsom skolans inspektor, vara sjelfskrifven ledamot af skolstyrelsen med rätt och skyldighet att vederbörande myndighets pröfning underställa sådana skolstyrelsens beslut, som han finner strida mot lag eller skolans gagn" samt

"att Riksdagen, i öfverensstämmelse härmed, ville för sin del besluta den förändring i Kongl. Förordningen om kyrkostämma, kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862, att kyrkoherden eller den hans embete förestår eller den prestman, som han dertill förordnar, ej skall vara sjelfskrifven ordförande i skolråd, utan att dertill må inom skoldistriktet utses den, som till denna befattning anses lämpligast";

2:o. *Herr Sven Hanssons* (N:o 18 i 2:a serien): att sistberörda förordning måtte sålunda ändras, att från 1:a punkten i 23 § uteslutas orden: "såväl —, som skolrådet", och 4:de punkten får följande lydelse:

"Till ledamöter uti skolrådet utser församlingen å kyrkostämma lämpligt antal för nit om skolväsendet kände män på enahanda sätt, som om kommunalnämnd är stadgadt. Stämman utser bland ledamöterna ordförande och vice ordförande";

3:o. *Herr A. W. Wigardts* (N:o 41 i 2:a serien): att 23 § 1 mom. af sistnämnda författning måtte ändras derhän, att det må bero på kommunerna sjelfva att välja ordförande i skolråd.

Utskottet, som tagit detta ärende i sorgfälligt öfvervägande, har dervid funnit de skäl, som tala för bifall till motionärernes förslag i hufvudsaken, vara af öfvervägande giltighet. Utskottet anser knappt nödigt att förutskicka den anmärkning, att den sjelfskrifvenhet till ordförandebefattningen i skolrådet, som tillkommer pastor i församlingen, icke vid förevarande angelägenhets afgörande har någon afsevärd betydelse, betraktad såsom en *rättighet*, utan att det tvärtom är till beskaffenheten af de ansvarsfulla åligganden, befattningen medför, som man vid ärendets pröfning uteslutande bör hafva hänsyn. Från denna

synpunkt kan det väl tyckas, som skulle till följd af den gemensamhet i vården om kyrkans och om folkskolans intressen, hvilken såsom grundsats genomgår lagstiftningen i hithörande ämnen, den bästa borgen för rätta vårdandet af folkundervisningen inom församlingen vara till finnandes i stadgandet, att ordförandebefattningen i skolrådet, som inseendet öfver alla i församlingen inrättade folkskolor åligger, skall åtfölja kyrkoherdens embetsverksamhet, eu uppfattning, hvilken städse gjort sig gällande, då fråga tillförene varit väckt om ändring i berörda stadgande. Det synes dock ligga i sakens natur, att icke alltid de egenskaper, som för en verksam utöfning af skolvården äro nödvändiga, kunna förutsättas hos *hvarje* prestman, och att fallenhet, förmåga och håg för denna angelägenhet kunna saknas hos den, som i öfrigt är skicklig att förvalta kyrkoherdeembetet, att icke nämna de fall, då ålderdom eller sjuklighet är orsak till bristande kraft.

Den noggrannare kännedom angående skolväsendets tillstånd i de särskilda kommunerna, hvilken numera vunnits genom de af Staten och mångstädes äfven af landstingen föranstaltade inspektioner, ger vid handen, att visserligen på de flesta ställen vederbörande pastorer och komministrar vid utöfvandet af den åt dem anförtrodda vården af folkundervisningen gjort hvad man af dem skäligen kunnat fordra; men att också undantag gifvas; och som skicklighet och nit icke kunna af någon öfvermyndighet ingjutas, ej heller brist på förmåga kan med ansvar beläggas, samt följaktligen, när icke försummandet af vissa föreskrifna embetsåtgärder, utan håg för skolväsendets förkofran utgör det väsentliga i bristen, det föga skulle leda till målet att genom klagan hos vederbörande Domkapitel påkalla kraftigare medverkan till förbättringar inom skolväsendet, för hvilka en kommun kunde vara villig att underkasta sig uppoffringar, har på sådana ställen den ifrågavarande bestämmelsen i ofvanberörda författningar lemnat en berättigad anledning till missnöje, och skulden för ett försummadt skolväsende icke utan skäl kastats på sjelfva författningarnes innehåll.

Genom en sådan förändring af skolstyrelsens sammansättning som den föreslagna skulle, efter Utskottets förmenande, fördelen af nuvarande stadgande ingalunda äfventyras; ty det lider väl intet tvifvel, att, derest i en kommun kyrkoherden eller någon annan af presterskapet vore den lämpligaste till ordförande i skolrådet, denne också blefve dertill vald, likasom det icke bör ifrågasättas, att ju kyrkoherden eller den hans ställe företräder, skulle fortfarande utöfva den vård om folkskolans religiösa angelägenheter, som i sjelfva verket endast utgör en del af hans presterliga verksamhet inom församlingen och till sina frukter icke nödvändigt är beroende deraf, huruvida han tillika har rättighet att i skolrådet vara ordförande. Men derest icke någon annan person finnes inom kommunen, som kunde öfvertaga de ordföranden tillhörande åligger

den, de der mestadels utgöras af ekonomiska bestyr — en omständighet, derom det tillförlitligaste vittnesbördet erhålles genom kommunens uttalande vid det tillfälle, då val af ordförande skall ske — anser Utskottet nödvändigt att bibehålla skyldigheten för pastor att bestrida jemväl nämnda befattning, och det är på grund häraf Utskottet å det förslag till lagförändring Utskottet går att framlägga, funnit sig böra gifva det innehåll här nedan inhemtas.

En sådan förändring medför emellertid äfven nödvändighet att meddela andra stadganden än de nu gällande i afseende på presterskapets befattning med statistiska uppgifter angående folkskolorna med mera sådant; men då Utskottet icke är i tillfälle att undersöka, huru vidsträckt inverkan den af Utskottet förordade lagförändring kan hafva på dylika delar af den Kongl. Maj:t allena tillhörande lagstiftning, har Utskottet ansett sig endast böra tillstyrka en underdånig framställning till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, hvilka författningar, förutom de ofvannämnda, i händelse Utskottets förslag i öfrigt vinner nådigt bifall, tarfva förändring; hemställande Utskottet alltså, med stöd af hvad nu anfördt blifvit,

att Riksdagen ville för sin del besluta, det 23 § i Kongl. Förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862 skall erhålla följande förändrade lydelse:

„Kyrkoherden eller den hans embete förestår, eller ock annan prestman, som han för något tillfälle kan der till förordna, är i kyrkorådet ordförande. I den annex- eller kapellförsamling, vid hvilken särskild ständig prestman finnes anställd, skall han föra ordet, när kyrkoherden eller den, som hans embete förvaltar, ej är i stämman tillstädes.

Ledamöter i kyrkorådet äro församlingens kyrkoverdard samt så många i kyrkostämman valde, för gudsfruktan och nit kände män, som församlingen finner lämpligt utse.

I skolrådet bör jemväl kyrkoherden, eller den hans embete förestår, vara ordförande, derest ej församlingen honom från samma bestyr frikallar; i hvilket fall å kyrkostämman bör väljas annan till befattningen lämplig man.

Till ledamöter i skolrådet eger församlingen likaledes att å kyrkostämman utse lämpligt antal för nit om skolväsendet kände män.

I såväl kyrkorådet som skolrådet må ledamöternes antal likväl, ordföranden inberäknad, icke understiga fem.

Ledamöter i kyrko- och skolråden, så ock ordföran-

den i det sednare, der han särskildt utses, väljas för fyra års tid.“

samt att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t tacktes, derest nämnda beslut vinner Kongl. Maj:ts samtycke, i öfverensstämmelse härmed vidtaga de förändringar i Kongl. Stadgan om folkundervisningen i Riket den 18 Juni 1842 och öfriga hithörande författningar, som till följd af samma beslut varda erforderliga.

Stockholm den 4 Mars 1867.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

Reservationer:

af Herr Grefve *Sparre* och Herr *Faxe*;

af Herr *von Gegerfelt*: “För min del skulle jag vilja tillstyrka att, med upphäfvande af kyrkoherdens sjelfskrifvenhet, församlingen finge välja ordförande i skolrådet, såvida kyrkoherden i sammanhang dermed kunde befrias från vidsträcktare skyldighet att innehafva nämnda befattning, än en hvar af församlingens öfriga ledamöter åläge; men då ostridigt är att många församlingar bland sina medlemmar sakna personer, hvilka hafva förmåga, vilja och tid att såsom kommunalbestyr utöfva ifrågavarande mödosamma och ansvarsfulla befattning; då densamma följaktligen icke kan utan skada för folkskolan ovilkorligen skiljas från kyrkoherdens embetsmannaverksamhet; och då det icke synes lämpligt att kyrkoherdens rättighet att utöfva en honom åliggande embetspligt göres, mer i detta än i andra fall, beroende af församlingens godtycke, så anser jag motionen icke böra någon åtgärd föranleda.“

af Herr *Hasselrot*: “Då jag ej kunnat instänma i Utskottets förslag: “att kyrkoherde, eller den hans embete förestår, skall vara ordförande i skolrådet, derest ej församlingen honom från samma bestyr frikallar“, enär kyrkoherden härigenom skulle komma i ett högst obehagligt förhållande till försam-

lingen och i en helt annan ställning till skolan, än om han genom fritt val till ordförande i skolrådet kallas samt förslaget dessutom icke angifver på hvad sätt och i hvad ordning frikallelsen skall ske eller fråga derom väckas; får jag vördsamt föreslå:

att Riksdagen måtte för sin del bestuta, att 23 § i Kongl. Förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd må innehålla följande förändrade lydelse:

§ 23.

Kyrkoherden, eller den hans embete förestår, eller ock annan prestman, som han för något tillfälle kan dertill förordna, är i kyrkorådet ordförande.

I den annex- eller kapellförsamling vid hvilken särskild ständig prestman finnes anställd, skall han föra ordet, när kyrkoherden eller den, som hans embete förvaltar, ej är i stämman tillstädes.

Ledamöter i kyrkorådet äro församlingens kyrkovärdar samt så många i kyrkostämma valde, för gudsfruktan och nitkände män, som församlingen finner lämpligt utse.

Till ordförande och ledamöter i skolrådet eger församlingen i kyrkostämma utse män, som för nit om skolväsendet kände äro. I skolrådet vare dock kyrkoherden eller den hans embete förestår ledamot, äfven i det fall att han der ej förer ordet.

I såväl kyrkorådet, som skolrådet, må ledamöternas antal, ordföranden inberäknad, icke understiga fem.

Ledamöter i kyrkorådet såväl som ordförande och ledamöter i skolrådet väljas för en tid af fyra år; och må ej kyrkoherde eller den hans embete förestår, då han till ordförande i skolrådet utsedd varder, ega att denna befattning sig afsäga, der han ej är öfver 60 år gammal.

I Utskottets hemställan om en underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t angående de förändringar i folkskolestadgan, som till följd af ofvanberörda förändring i förordningen om skolråd blifva erforderliga, instämmer deremot äfven jag.“

af Herr Ribbing: “Utskottets hela motivering för tillstyrkandet af en förändring i pastors nu genom lag bestämda förhållande till folkskolan hvilat tydligen på den grundtanke, att pastor icke med någon större grad af säkerhet kan

kan företrädesvis och framför alla andra kommunens medlemmar anses lämplig att hafva åt sig anförtrodd vården om nämnda skola. Men i stället för att ur dessa premisser draga den konklusion — framställa det förslag — att inspektor för folkskolan genom val skulle utses, har Utskottet, i trots af dessa dess egna, nyss omnämnda, yttrade åsigtter, föreslagit, att pastor fortfarande skall vara pliktig att vara sjelfskrifven inspektor, men nemligen endast intill dess församlingen derifrån "befriar honom" — ett uttryck, som, efter den föregångna motiveringen, betyder detsamma: som *afsätter* honom. Jag reserverar mig mot detta Utskottets förslag i *formellt* hänseende, emedan jag anser det vara under lagstiftningens värdighet och för densamma opassande att leka med ordens betydelse och under uttryck af skenbar välvilja bemantla stadgandet af en rätt och magt, hvars utöfning ganska lätt och ofta kan blifva djupt sårande, orättvis och godtycklig i afseende på den, som för densamma utgör föremålet. Jag reserverar mig likaledes i *reellt* hänseende mot Utskottets förslag, att i lag ålägga pastor en skyldighet, som det ej beror på honom att afsäga sig, men på samma gång gifva församlingen rätt att när som helst, utan förutgången laga undersökning och pröfning, efter godtfinnande afsätta honom från dess utöfvande. Anser man sig kunna undvara pastors inspektorskap öfver folkskolan såsom regel, eller finner att detta, till skolans fromma, bör utöfvas af den, församlingen dertill väljer: då är efter mitt omdöme det enda man har att göra, att till nämnda befattning ställa pastor, så hvad angår skyldighet som rättighet, i samma förhållande, som andra medlemmar i kommunen, men ingalunda att till nackdel för vissa personer stifta undantagslagar, som strida mot de enklaste rättsbegreppen."

af Herr *Rosenberg* och Herr *Bovin*.